

Hledání mezioborového přístupu k problematice exorcismu

(Editorial)

Následující soubor studií, zaměřených na problematiku exorcismu, vznikl na základě jednodenního mezioborového symposia, které pořádala Katedra systematické teologie CMTF UP v Olomouci a Česká christologická a mariologická akademie dne 24. 9. 2012 v budově KTF UK v Praze. V dané souvislosti je naší milou povinností poděkovat jednak CMTF UP za podporu tohoto podniku prostřednictvím vnitřního grantu,¹ jednak všem, kdo naše pozvání přijali a konání symposia se také aktivně účastnili.

Hlavní pohnutkou pro zaměření naší pozornosti právě tímto směrem byl vcelku pochopitelně vzrůstající počet exorcismů v naší zemi a také to, že po roce 1990 se na našem knižním trhu objevilo nemálo knih věnovaných této problematice. Nelze ovšem zastírat, že teologická úroveň těchto překladových spisů není povětšinou bez problémů. Solidní a vědecky zaměřené studie zejména z oblasti systematické teologie v naší zemi absentují. Tematicke ďábla a zlých duchů se na našich teologických fakultách prozatím věnovala pozornost spíše marginální. Navíc se v posledních letech v rámci naší místní církve začala projevovat určitá názorová polarizace spjatá s danou problematikou.

Naším původním záměrem bylo otevřít mezioborovou a v rámci teologie interdisciplinární diskusi. Proto jsme také v daném duchu postupovali při ne právě snadné přípravě zamýšleného symposia. Obrátili jsme se tedy na přední české religionisty, abychom jejich prostřednictvím nahlédli to, jak se problematika exorcismu projevuje v mimokřesťanských náboženstvích. Následně jsme se snažili získat představitele různých teologických specializací a i reprezentanty z oblasti nekatolických církví. Mezi oslovenými byli pochopitelně také ti, kdo se v praxi zabývají vysluhováním exorcismu v naší zemi. Z řady důvodů se nakonec mnozí zmínění symposia buď nemohli zúčastnit, anebo účast výslovně odmítli. Navzdory těmto nesnázím si dovoluujeme konstatovat, že následující soubor studií není tak docela nevýznamným příspěvkem k hledání odpovědi na ožehavé otázky spjaté s touto problematikou.

Skutečným obohacením je bezesporu studie prof. Kropáčka o exorcismu v oblasti islámu. Přinejmenším můžeme s určitou opatrností konsta-

¹ Tento soubor studií vznikl jako součást plnění grantového úkolu IGA CMTF_2012_009.

tovat, že problematika působení zlých duchů a exorcismu má hluboké kořeny v náboženské zkušenosti lidstva a rovněž v antropologii. Další religionistický pohled, tentokrát od kolegy France, byl poté zaměřen na oblast koptského křesťanství.

Následně jsme díky studiím dvou našich biblistů zaměřili pozornost na oblast Písma. Kolega J. Brož pohovořil o dané problematice ze širšího biblistického hlediska, zatímco kolega D. Opatrný se zabýval mlčením Janova evangelia o Ježíšem prováděných exorcismech. Zdá se tedy, že postoj prvotní církve k otázce exorcismů nemusel být tak jednoznačný, jak by se mohlo na první pohled zdát.

Další tři studie nahlízejí dané téma z hlediska systematické teologie. Kolega E. Krumpolc se zabývá danou tematikou jako představitel fundamentální teologie a zároveň se zamýšlí nad problematikou rozlišování skutečné posedlosti v kontextu současného stavu vědního poznání. Jestliže až doposud fundamentální teologie tomuto tématu nevěnovala pozornost, pak v souvislosti s rostoucím počtem vysluhovaných exorcismů určitě nemůže tak docela uhýbat před otázkou věrohodnosti těchto fenoménů ve vztahu k vědecké racionalitě. Studie C. V. Pospíšila je věnována otázce mimořádného působení ďábla a zlých duchů z hlediska katolické dogmatické teologie, která v našem prostředí tomuto tématu v posledních dvou staletích nevěnovala tu pozornost, jakou zasluhuje. Konečně kolega J. Vogel z HTF UK v Praze nás seznamuje s vývojem názoru na problematiku existence a působení zlých duchů v rámci teologické školy Církve československé (husitské).

Navzdory zmíněným obtížím si dovoluujeme konstatovat, že skutečně odborná diskuse na toto ožehavé téma byla více méně úspěšně zahájena. Tento první krok by rozhodně neměl být vnímán jako dosažení kýženého cíle, nýbrž jako otevření cesty a nabídka k upřímnému a poctivému dialogu, který, jak doufáme, bude mít další pokračování.

Na závěr důrazně podotýkáme, že mimořádné projevy působení zlého ducha mohou vyvolávat rozruch, nicméně z *hlediska spásy je mnohem zásadnější jeho obvyklé působení*. Je to obdobné jako v oblasti spásy, kde nenápadná milost posvěcující hraje rozhodující roli, zatímco mimořádná obdaření (*gratia gratis data* – charismata), vyvolávající pozornost, nemusejí mít pro spásu dotyčných osob valný význam (srov. např. Lk 10,17–20). Ohrožení světa posedlostí a posedlými je nesrovnatelné s tím, jak lidské společnosti škodí ti, kdo se vědomě a až s „asketickou“ důsledností zaměřují na provádění zrudností.